

indulva ki, hogy «képzőnek» csak az nevezhető, mi egy új fogalmat jelentő szót képez. «Tőjelzőnek» nevezem a tövek végszótagát, mely szerint meghatározzuk, hogy minő tövű valamely szó.

Prosodiám nem tárgyalja a többtagú név- és igetövek nem tőjelző szótagainak, a többtagú igetöveknél a præs., perf. és sup. töveinek, továbbá a többi beszédrészek több mint egytagú töveinek mennyiségét, mikről szólni, mint már említettem, egy prosodiai tőszótár feladata. Megteszi ugyan a szolgálatot egy közönséges szótár is, hanem a mi szótáraink e tekintetben nem igen megbízhatók, pl. hogy mást ne említsek, a kolozsvári szótár is sok hibát mutat a quantitas jelzésében.

Használatát illetőleg úgy vélekedem, hogy a negyedik osztályban elégséges az egésznek vázlatos, de a végszótagokról, egytagú szókról, ragokról és kötőhangzókról szóló részek alapos ismerete. A felsőbb osztályokban részletesen átvehetők az általános szabályok, továbbá a képzőkről, de különösen a tövekről szóló szabályok.

Ezeket tartottam szükségesnek könyvemről megjegyezni, melyet még egyszer a t. kartársak figyelmébe ajánlok. Ismerem a kezdet nehézségeit, s épen azért nem tartom munkámat hiba nélkül valónak. Annál is inkább elvárom a szakértők jóindulatú megjegyzéseit.

Dr. PECZ VILMOS.

Görög elemi olvasókönyv. Szerkesztette *Dávid István*, pozsonyi főgymn. tanár. I. rész. Az ötödik osztály számára. Pozsony 1880. Ára 1 frt.

Nulla dies sine linea, azaz magyarul, ha iskolakönyvről van szó: nincs év új görög olvasókönyv nélkül. Minthogy a görög olvasókönyvek ekkép gombamódra felszaporodnak, azon kérdés támad, jogosult-e ezen lázas productio. Hisz ép görög olvasókönyv gyanánt oly segédeszközzel birunk, melylyel minden tekintetben megelégedhetünk: Schenkl olvasókönyve valóban megérdemli azon általános elterjedést, melynek az egész mívelt Európában örvend. Könyvünk szerzője maga is érzi, hogy ilyen vetélytárral szemben könyvének megjelenése igazolására szorul; ezért az előszóban meg is támadja Schenkl-t és iparkodik kimutatni, hogy új görög olvasókönyv valóban szükséges.

Kifogásai közül csak egy válik be, t. i. hogy Schenkl olvasókönyvét, melyet mintegy harmincz év óta használunk iskoláinkban, a tanulók kezén forgó fordítások kevésbé hasznavehetővé tették. Dávid úr azon kifogását, hogy Schenkl mondatai tulságosan nehe-

zek, több évi tapasztalatunk alapján el nem fogadhatjuk. «Hogy Schenkl már a nevekre, névmásokra és számnevekre vonatkozó gyakorlatokban számos (?) igealakot alkalmaz, melyeket a tanuló értelmesen csak később tanulhat meg», szintén nem találjuk. Ilyen alakok, kettő kivételével, (ἴξισαν xxix. és ἐδῆλωσαν xxxii) csakis a számnevekre vonatkozó egyik gyakorlatában (xxxviii. és 38.) fordulnak elő, t. i. γενέσθαι, δέδειχεν, ἐγεννήθη ἔγραψε, ἐβίωσε ἐτελετύησε. E szerint harminczkilencz gyakorlatban nyolcz ilyen igealak fordul elő; de ezek közül a gyöngé aoristos alakjai pl. ἐτελεύτησε, ἐδῆλωσε stb. tulajdonképen ide nem számíthatók, mivel ezek képzését a tanulóknak már itt is meg lehet magyarázni. Marad tehát három egyelőre meg nem magyarázható alak; tant de bruit pour une omelette! Dávid úr továbbá roszszalja, hogy Schenkl «a nehezebb alakokra nagyon kevés, sőt sokra egy példát sem nyújt». Szeretnők tudni, milyen alakokat ért Dávid úr; valószínűleg csak ritkán előfordulókat tudna felhozni és hogy Schenkl ezeket fel nem vette, csak pædagogiai tapintatára való. Végre utolsó kifogásúl Dávid úr azt veti Schenkl szemére, hogy ő «az összes olvasmányokhoz egy összefüggő szótárt csatol, holott a tapasztalás mutatja, hogy a kezdő még nem igen szokta a szavakat helyesen megtalálni vagy helyesen kiírni.» Ugy látszik, a tanár úr igen szomorú tapasztalatokra tett szert tanítványaival szemben; egy ötödik osztálybeli tanulóól méltán megvárhatjuk, hogy egy alig hetven oldalnyi görög-magyar és magyar-görög szótárból a szókat és helyes jelentésöket kikereshesse.

Noha mi Dávid úrnak Schenkl ellen felhozott kifogásai közül csak az elsőt tartjuk indokoltnak, ez mégis elegendő arra, hogy egy új görög olvasókönyvet örömmel fogadjunk, ha az különben a jogos követelményeknek eleget tesz. Nézzük, vajjon így van-e ez Dávid úr könyvével.

Berendezésre nézve Dávid úr Böckl Dagobert görög gyakorlókönyvét vette mintául: az egyes gyakorlatokhoz való szókat a könyv végén külön csoportokban közli. Ezt ugyan Vajdafy Géza Schenkl könyvének átdolgozásában már Dávid úr előtt alkalmazta, de az utóbbi könyve abban előnyösön különbözik Vajdafyétól, hogy szójegyzéket is csatol könyvéhez, mely a gyakorlatokban előforduló valamennyi szót alfabetaikus rendben tartalmazza és ekkép a tanulóknak lehetségessé teszi a szók netán elfelejtett jelentésének felkeresését.

Lám Dávid úr sem lehetett el egészen összefüggő szótár nélkül.

Hogy Dávid úr az egyes gyakorlatokhoz tartozó szókat nem csak

származásuk, hanem a mennyire lehetett, hangjelök szerint is csoportosította, csak helyeselhető, mivel ekkép a szók hangsúlyának megtanulása meg van könnyítve; azonban néhány szó helytelen hangjelezése ez által csak még jobban feltűnik. — Példa erre „κλεπτής“, a mi nem lehet sajtóhiba, mivel még két más helyen [Ἐκ φευστῶν γίγνονται κλεπταί III. és a szójegyzékben] végéles szónak van véne. A szócsoporthoz, illetőleg a szótárnak egy másik hibája az, hogy az egyes gyakorlatok fordításához szükséges szók gyakran a megfelelő szócsoporthoz nem találhatók, úgy hogy a tanuló kénytelen ezeket a szójegyzék segítségével más későbbi szócsoporthoz nagy fáradsággal felkeresni. Akadnak oly szók is, melyek egyáltalában sem a szócsoporthoz, sem a szójegyzékben nem találhatók, pl. συγγραφεύς (XVIII.)

Az egyes gyakorlatokhoz Dávid úr bő magyarázó jegyzeteket csatolt, a melyekben, mint azt örömmel észre vettük, kellő súlyt fektet a görög és latin syntaxis összehasonlítására. Ez egyrészt a görög nyelv alapos és észszerű megtanulását nagy mértékben megkönnyíti, másrészt a latin nyelvre vonatkozó tán már félig elfelejtett szabályokat a tanuló elméjében újra föléleszti. De itt is elég hiba akad. Néha az illető jegyzet csak akkor következik, midőn már több nagyon is magyarázatra szoruló példa a nélkül maradt, pl.: Sok törvényök volt a lakedaimoniaknak, melyek (part.) akadályozták az ifjakat, hogy döllyfösségre és dőzsölésre ne vetemedjenek. 46. — Jöhet-e a tanuló minden utasítás nélkül arra, hogy akadályozták part. futuri (κωλύοντες) által fordítandó? Már itt vala tehát alkalmazandó azon jegyzet, melylyel csak az 51-ik gyakorlatnál találkozunk: «A part. futura (mint a latinban) szándokot fejez ki». Más jegyzetek helytelen adatokat tartalmaznak, pl. «Ὁς ἦ ὄν csak (?) költői birtokos névmás (xxxviii.)» Herodot ezen alakot többször használja, pl.: θέλων ἦν γυναικα ἔχειν I. 205. Ezen jegyzetnek tehát így kellett volna hangoznia: Attikai dialectusban csak a költőknél fordul elő.

A gyakorlatok magyar mondataiból hiába iparkodtunk kitálatni, hogy Dávid úr a neologok elveit vallja-e, vagy pedig a nyelvörökhöz szegődött? Gyógyszer helyett «gyógyítószer»-t használ, de másrészt oly pazarul él a szenvedő alakkal, a mint az alig helyeselhető. Például szolgálhat erre az 56. gyak. Mi módon vala ez kikerülhető, maga Dávid úr mutatja: «Súlyos gondok emésztik (pass. szerk.) a lelket» 10. gyak. De mit szóljunk, ha Dávid úr alkalmasint a görögre való fordítás megkönnyebbítése céljából ily kifejezéseket is használ: «Az emberek és állatok testeiben vér van». (Egyszersmind

igen szellemes mondat!) 11. «Ha lelkeitek erényekkel lesznek ékesítve» stb. 60. És ha Dávid úr legalább következetes volna, de más helyen azt olvassuk: «A görög asszonyok fejüket (plur.) [tehát már nem fejüket!] beburkolva hordták.» 55. Továbbá: «Ha barátaitól szerettetni akarsz, a barátokkal jót kell tenni.» 67.

Feltűnő következetlenséggel jár el Dávid úr a görög nyelvből vett szók helyesírásában; az α: kettőshangzót például majd ai, majd ae, majd ismét ä (!) által adja vissza: «Thermopylai» 62. «Aegeus» 65. Piräus.

A könyv ára egy forint, tehát ép annyi, mint Schenklé; csak hogy Schenklét két osztályban, nálunk az V-ikben és VI-ikban, használják, míg Dávid úr olvasókönyve csakis az V-iknek szól. Könyve tehát ép még egyszer oly drága, mint Schenklé. Ez annál sajnosabb, mivel könyvünk túlságos terjedelmét és így annak túlságos árát csakis azon körülmény okozta, hogy Dávid úr abba sok épen nem odavaló dolgot is felvett. A xxxiii. dolgozatban például tizenkilenc számnév fordul elő; Dávid úr ezeket mind felvette a megfelelő szócsoportba: διακόσιος (sic!), kétszáz; δύο, kettő és így tovább, noha a tanuló ezeket nyelvtanában kétségtelenül megtalálja.

Mindent összefoglalva elmondhatjuk Dávid úr könyvéről, hogy az, mind ezen fogyatkozásai mellett is, alapjában jó iskolai könyv, a miért is mindazon intézeteknek, a hol bárminő okból Schenklé könyvét nem tartják továbbra is használhatónak, ajánlhatjuk.

FERENCZ VALDEMÁR.

KÜLFÖLDI IRODALOM.

1. Die Schauspiele der Englischen Komödianten in Deutschland.
Herausgegeben von Julius Tittmann. Leipzig, 1880, 248 l.

Az angol dráma két ízben volt átalakító befolyással a német drámai költészet történetére: először a XVI. század második felében, midőn Shakespearenek, előzőinek és kortársainak művei, még a nagy mester életében, áttjöttek a csatornán Középeurópába, — és másodszor két századdal később, a XVIII. század második felében, midőn Lessing, a francia renaissance drámájával szemben, az angol tragédiát nyilatkoztatta ki mértékadónak. Ez utóbbi alkalommal az angol dráma, legalább közvetve, igen jótékony hatással volt a német